

AUDYT KRAJOBRAZOWY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

KRAJOBRAZ PRIORYTETOWY

CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU

Nazwa krajobrazu: Lelów

Kod krajobrazu: 24-342.13-015

Położenie administracyjne: Gmina Lelów, Powiat częstochowski

Katowice, Warszawa
2025

Projekt realizowany na zlecenie
Województwa Śląskiego
(Umowa CRU WSL nr 1462/GN/2021)

Wykonawca prac:

Konsorcjum w składzie

Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska
(Lider Konsorcjum)

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Uniwersytet Śląski w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

SZKOŁA GŁÓWNA
GOSPODARSTWA
WIEJSKIEGO

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
(Partner Konsorcjum)

Akademia Śląska (dawniej Wyższa Szkoła Techniczna)
w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

Kierownik naukowy Audytu:

dr hab. Urszula Myga-Piątek, prof. UŚ – Uniwersytet Śląski w Katowicach

fot. okładka:

Widok Lelowa z dominantą krajobrazową - kościołem pw. św. Marcina (fot. Jakub Botwina)

1 METRYCZKA OGÓLNA KRAJOBRAZU

Nazwa Krajobrazu	Lelów
ID	1100
Kod krajobrazu	24-342.13-015
Typ, podtyp krajobrazu	9a - Miejscowości z zachowanym układem historycznym
Typ rzeźby terenu*	B - Krajobrazy faliste
Kod mezoregionu*	342.13
Nazwa mezoregionu*	Próg Lelowski
Typ krajobrazu naturalnego*	Wyżyn i niskich gór
Nazwa krajobrazu naturalnego*	Lessowe-eoliczne: wysoczyzn słabo rozciętych
Kod podokręgu geobotanicznego*	C.2.3.d
Nazwa podokręgu geobotanicznego*	Lelowski
Typ krajobrazu roślinności potencjalnej*	16
Nazwa krajobrazu roślinności potencjalnej*	Grąd subkontynentalny, odmiana małopolska, forma wyżynna, seria uboga
Kod regionu historyczno-kulturowego*	II.A.27
Nazwa regionu historyczno-kulturowego*	Ziemia Nidziańska i Pinczowska
Położenie administracyjne	Gmina Lelów, Powiat częstochowski
Powierzchnia (ha)	27,19

*podano dla jednostki dominującej

2 CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU

Krajobraz priorytetowy - miejscowości z zachowanym układem historycznym, obejmujący założenie urbanistyczne miasteczka Lelów. Krajobraz zwartego niewielkiego dobrze zachowanego układu urbanistycznego.

Krajobraz wskazany jako priorytetowy w wyniku:

- oceny eksperckiej z kryterium ważności ze względu na walory wielokulturowo-historyczne - występujące nagromadzenia cennych obiektów zabytkowych i dobrze zachowany historyczno-zabytkowy układ urbanistyczny miasta, z przewagą zabudowy historycznej oraz współczesną zabudową dostosowaną kubaturą i charakterem do zabudowy historycznej. Krajobraz pełni funkcje symboliczne i religijne o randze międzynarodowej.

3 WALORY KRAJOBRAZOWE

Walory przyrodnicze

Zwarty zabytkowy układ urbanistyczny niewielkiego miasteczka położonego na wzniesieniu. Z uwarunkowań przyrodniczych istotne są enklawy starodrzewi zlokalizowane na obrzeżach zabudowy i towarzyszące zabudowie.

Walory kulturowe

Krajobraz zwartego niewielkiego dobrze zachowanego układu urbanistycznego z centralnym rynkiem i zabudową kamieniczną otoczonego terenami zieleni, w tym starodrzewi. Układ urbanistyczny z rynkiem i zabudową wokół ma cechy zabytkowe. Do rejestru zabytków wpisany jest kościół i cmentarz rzymsko-katolicki. Całość zabytkowego układu urbanistycznego ma wyróżniające się w skali regionalnej walory kulturowo-historyczne. Zabytkowe domy wzdłuż pierzei Rynku, fragmenty murów miejskich, relikty gospodarki folwarczno-dworskiej, kościół i kapliczka. Ważnym składnikiem kultury jest tradycja judaistyczna (grób Cadyka, cmentarz żydowski). Miejsce pielgrzymek ludności wyznania Mojżeszowego.

Fizjonomia krajobrazu

W centralnej części miasta najcenniejsze historyczne wnętrza krajobrazowe Rynku ze ścianami w postaci zabudowy pierzowej. Na pozostałym obszarze dominują typowe dla terenów zwartej zabudowy wnętrza krajobrazowe długie i wąskie związane z osiami kompozycyjnymi wzdłuż ulic. Ściany wnętrza z dużym nagromadzeniem obiektów zabytkowych. Niewielka ilość dominant i subdominant negatywnych. Pozytywna dominanta kościoła widoczna w panoramie Lelowa. Od strony południowej ciągi widokowy z przedpolem ekspozycji panoramy Lelowa (poza granicami jednostki). Całość komponuje się jako harmonijny krajobraz historycznego centrum miasta z pozostałościami terenów zieleni.

4 DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

ZDJĘCIE NR 1

Rynek w Lelowie ze starymi drzewami i centralnym miejscem dla mieszkańców (fot. Jerzy Nita)

ZDJĘCIE NR 2

Rynek w Lelowie z widokiem na górujący kościół (fot. Jerzy Nita)

ZDJĘCIE NR 3

Jedna z pierzei Rynku. Mocno przekształcona kubatura zabudowy, zróżnicowana kolorystyka. Wynik negatywnych przekształceń urbanistycznych historycznej zabudowy (fot. Jerzy Nita)

ZDJĘCIE NR 4

Jedna z pierzei Rynku. Inny przykład przekształceń architektonicznych, swobodny układ zabudowy, pokrycia dachowego (fotowoltaika), reklam oraz kolorystyki (fot. Jerzy Nita)

ZDJĘCIE NR 5

Zadrzewiona droga wjazdowa do Lelowa - oś widokowa z zamykającą dominantą wieży kościoła (fot. Jerzy Nita)

5 DOKUMENTACJA KARTOGRAFICZNA

POŁOŻENIE KRAJOBRAZU PRIORYTETOWEGO

